

สรุปสาระสำคัญประชุมเสวนาไตรภาคี เรื่อง
“จริยธรรมสื่อมวลชน..บนหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสตรี
วันจันทร์ที่ 30 พฤศจิกายน 2558
ณ ห้อง Infinity 2 ชั้น G โรงแรมพูลแมน คิง เพาเวอร์ ซ.รางน้ำ กรุงเทพฯ

คุณจิตติมา ภาณุเตชะ ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมสุขภาพทางเพศ

สตรีในสังคมไทยและสตรีในสื่อไทย จากประสบการณ์ที่ได้ทำงานในองค์กร สคส. ทำงานในประเด็นสุขภาพผู้หญิงในสังคมไทยอย่างเข้าปีที่ 13 พบว่าปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คุณภาพชีวิตของผู้หญิงดีไม่ดีเกี่ยวข้องกับเรื่องสังคมวัฒนธรรม คือ ผู้หญิงมองตัวเองอย่างไร สังคมมองผู้หญิงอย่างไร ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพ ความมั่นใจในตัวเอง รวมถึงวิถีชีวิตหลายๆอย่าง ทุกวันที่ 25 พฤศจิกายน จะเป็นวันที่มีการรณรงค์ยุติความรุนแรงในผู้หญิง ซึ่งมักจะนึกถึงความรุนแรงทางกาย การถูกทำร้ายร่างกาย ช่มชืด ซึ่งเป็นอีกหนึ่งในรูปแบบ ถ้าจะพูดปัญหาผู้หญิงมีหลายระดับ มีทั้งทางตรง และความรุนแรงเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรม

อ้างอิงจากผลการศึกษาของ ดร.กฤตยา อาชวนิจกุล ที่พูดถึงการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อสุขภาพผู้หญิงสมาคมเพศวิถีศึกษา 2558 พยายามใช้มุมมองทางเพศภาวะและความหลากหลาย โดยสรุปสั้นๆสถานการณ์ของผู้หญิงได้ชัดเจน ดังนี้

“ผู้หญิงไทยมีอายุยืนยาวกว่าผู้ชายด้วยคุณภาพชีวิตที่ดีน้อยกว่า เสี่ยงต่อการตกอยู่ในสถานะซึมเศร้ามากกว่า อยู่กับโรคเรื้อรังและความพิการยาวนานกว่า ขณะที่ความรุนแรงทางเพศ เป็นปัญหาสำคัญอันดับหนึ่งของสุขภาพผู้หญิง ในสถานการณ์เรื่องท้องและแท้ง ดูเหมือนว่าสังคมไทยจะประณามผู้หญิงฝ่ายเดียว และปล่อยให้ผู้หญิงเผชิญปัญหาตามลำพัง”

สุขภาพผู้หญิงไทย เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนอย่างไร..

จากการศึกษาย้อนหลังในการรายงานข่าวช่วง 10 ปี ตั้งแต่ปี 2545-2555 โดยคุณกุลภา วจนสาระ นักวิจัยประชากรและสังคม พบว่าอัตราการทำข่าวที่เกี่ยวกับผู้หญิง มากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ เป็นข่าวเรื่องความรุนแรงที่เกิดกับผู้หญิง กลายเป็นเนื้อหาหลักที่ถูกส่งผ่านสื่อมวลชน ในกระบวนการนำเสนอเมื่อนำมาศึกษาเชิงเนื้อหาสาระ (Content Analysis) พบว่าน้ำเสียงของการนำเสนอยังพูดถึงว่าเป็นความผิดของผู้หญิง เช่น ให้ความเห็นเรื่องการแต่งกายเป็นหลัก มุ่งเน้นพฤติกรรมไม่ระมัดระวังตัว วิธีการนำเสนอไม่สร้างความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาความรุนแรง วิธีการนำเสนอต่อผู้ถูกกระทำยังละเมิด เช่น ไม่ได้ปกปิดหน้าตา ซึ่งได้มีการทำงานร่วมกับสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์ พัฒนาแนวทางการเสนอข่าวเรื่องเพศ มีประเด็นอะไรบ้าง ควรนำเสนอข่าวด้วยมุมมองอย่างไร ค้นพบว่าเป็นเพียงการขยายมุมมอง ไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติ เปลี่ยนแปลงได้จริง การเหมารวมเรื่องเพศ เป็นเนื้อหาหลักที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้หญิง พบว่าแท้จริงแล้วปัญหาหลายอย่างที่ปรากฏ เช่น ท้อง มีความสัมพันธ์กับภาพเหมารวมของสังคมไทย สื่อมวลชนที่ทำงานเกี่ยวกับการส่งผ่านเนื้อหาต่างๆ ถ้ามองเห็นภาพรวมกัน จะสามารถช่วยกันสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ การให้ความสำคัญกับน้ำเสียงในการนำเสนอ

ข่าว รวมทั้งปัจจุบัน เนื้อหารายการที่ให้แก่เด็กแต่งตัวเหมือนผู้ใหญ่ แสดงบนเวที เนื้อหารายการสำหรับเด็กจริงๆ ปรากฏอยู่ในสื่อมีมกน้อยแค่ไหน สื่อมวลชนคือเพื่อนร่วมทางและมีบทบาทสำคัญมากในการช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้

แนวทางการกำกับดูแลเนื้อหา (Content Regulation)

ภาพเหมารวมเรื่องเพศเป็นแก่นหลักในการเปลี่ยนแปลงสังคม ควรมีการดูแลเนื้อหาในหลายระดับ

เพิ่มคุณภาพเนื้อหา ส่งเสริมให้มีการกำกับดูแลเชิงบวก เช่น ทำให้เห็นความสำคัญก่อนว่าคุณภาพรายการ มีเนื้อหาที่จะช่วยเรื่องภาพเหมารวมเรื่องเพศ ทำให้ผู้ผลิต ช่องรายการเห็นความสำคัญ ให้งานวิจัย

กำหนดโควตาเพิ่มเนื้อหาที่หลากหลาย ใช้ช่องทาง Co-regulation ร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพสื่อต่างๆ เพื่อพัฒนาเนื้อหาเรื่องเพศในสื่อที่มีคุณภาพ และทำให้เกิด Self-regulation มีการศึกษาวิจัยและนำเสนอ ผลกระทบที่เป็นรูปธรรมของการนำเสนอเนื้อหาที่มีอคติทางเพศและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรฐานขั้นพื้นฐานความรุนแรง การละเมิด การคุ้มครองและเสริมศักยภาพผู้บริโภคสื่อฯ ออกแนวปฏิบัติจริยธรรม ซึ่งอาจจะควบคุมระดับพื้นฐานได้

คุณณัฐยา บุญภักดี เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานด้านเยาวชน กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย (UNFPA)

จะยกระดับคุณภาพของผู้หญิง เสรีภาพของผู้หญิงอย่างไร...

เวทีระดับนานาชาติมีประเด็นสื่อกับสิทธิมนุษยชนผู้หญิงถูกหยิบยกมา บทบาทของสื่อมวลชนมีอิทธิพลสูงมากต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกเพศทุกวัย ในการสำรวจหลายๆ ประเทศสื่อมวลชนทำหน้าที่ในการส่งข้อมูลข่าวสาร สร้างการเรียนรู้ให้กับคนจากรุ่นสู่รุ่นนับตั้งแต่ต้นนอน-เข้านอน

ในต่างประเทศมีการทำงานวิจัย ชี้ไปตรงกันว่า เราไม่สามารถพูดได้ว่าสื่อมวลชนเป็นเพียงกระบอกเสียง เป็นกระจกสะท้อนสังคม สื่อได้ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักในการกล่อมเกลาสังคม คนที่ทำงานสื่อมวลชนโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมอยู่ในมือ ในขณะเดียวกันพื้นที่สื่อกลายเป็นพื้นที่ในการส่งเสียงของกลุ่มคนต่างๆ ที่มีหลากหลายมากขึ้น โดยไม่ต้องรอให้สื่อมวลชนอาชีพไปทำข่าว ดิจิตอลมีเดียหรือการใช้โซเชียลมีเดียทั้งหลาย ผู้ใช้สื่อจึงเป็นผู้ผลิตสื่อเองได้ (ผู้ส่งสาร) ต้องตั้งคำถามว่าอยู่บนความเสมอภาค เท่าเทียม และความเคารพหรือไม่

ผู้หญิงในสื่อ

ประเด็นผู้หญิงในระดับนานาชาติ สิทธิมนุษยชนของผู้หญิงในสื่อมีมานานแล้ว มีงานวิจัยเกี่ยวกับผู้หญิงในสื่อพื้นที่สื่อได้ทำหน้าที่ในการส่งเสริมหรือเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงหรือไม่ ในทางกลับกันเนื้อหาที่ปรากฏผ่านสื่อมักถูกวิเคราะห์ว่าปรากฏเรื่องการเหยียดเพศ อคติ การเลือกปฏิบัติทางเพศ ด้วยหรือไม่

ช่วงหลังงานวิจัยมีความก้าวหน้ามาก นักวิจัยไม่ต้องลงไปเก็บข้อมูลเอง งานวิจัยที่น่าสนใจมากที่สุดที่ประเทศอังกฤษ ชื่อว่า The Everyday Sexism Project คณะทำงานเปิดเว็บไซต์ขึ้นมาและรณรงค์ให้ผู้หญิงมาเป็นสมาชิกและเล่าเรื่องราวที่เจอผ่านช่องทางนี้ แล้วยังนักวิจัยก็นำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ต่อเพื่อให้องค์กรด้านสื่อในอังกฤษใคร่ครวญ แก้ปัญหาต่อไป

ฝรั่งเศสมีการศึกษาว่าสรุปสั้นๆว่า เรื่องของความรู้เป็นโลกของผู้ชาย ดูจากการทีวี วิหตุต่างๆ เวลาเชิญผู้เชี่ยวชาญมาออกรายการ 4 ใน 5 คน จะเป็นผู้ชาย ไม่ว่าจะในหัวข้อใดๆ ก็ตามผู้นำเสนอ 20 เปอร์เซ็นต์เป็นผู้หญิง 80 เปอร์เซ็นต์ เป็นผู้ชาย ตลอดทั้งปีเชิญผู้เชี่ยวชาญผู้หญิงเพียง 29 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสิ่งที่ไม่ต่างจากงานวิจัยเมื่อ 40-50 ปีที่แล้ว ไม่มีความแตกต่างระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับกำลังพัฒนา

จากการสำรวจของ Global Media Monitoring Survey Project 2005 และ 2010

<u>2005</u>	<u>2010</u>
20% ของข่าวทั้งหมด เป็นข่าวเกี่ยวกับผู้หญิง	13% ของข่าวทั้งหมด เป็นข่าวเกี่ยวกับผู้หญิง
14% ของข่าวการเมือง เป็นข่าวนักการเมือง ผู้หญิง	46% ของข่าวนำเสนอ ภาพลักษณ์เหมารวม
20% ของข่าวธุรกิจ เป็น ข่าวผู้หญิงนักธุรกิจ	19% ของข่าวการเมือง เป็นข่าวนักการเมือง ผู้หญิง
42% ของผู้หญิงที่เป็น ข่าว คือเซเลบ	20% ของข่าวธุรกิจ เป็น ข่าวผู้หญิงนักธุรกิจ

ซึ่งเห็นได้ว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

งานวิจัยสื่อมวลชนและภาพลักษณ์ของผู้หญิงในปี 2013 สรุปว่า

ในแวดวงสื่อ การนำเสนอผู้หญิงในเชิงวัตถุทางเพศปรากฏสูงมากในแวดวงสื่อและโซเชียล ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองของผู้หญิงและเยาวชน การฉีกกำลังกันระหว่างการตลาดและสื่อ ส่งผลให้ความเป็นวัตถุทางเพศของผู้หญิงถูกขบขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมบันเทิง ส่งผลให้เยาวชนรู้จักไอดอล ของความเป็นหญิงแต่เฉพาะมุมของความเป็นวัตถุทางเพศ บทบาทผู้หญิงในมิติอื่นๆที่สำคัญต่อสังคมถูกลบหาย และยังตอกย้ำ การเหยียดเพศ หรือ Sexism หนักขึ้น สุดท้ายสังคมเสียประโยชน์จากการที่ผู้หญิงถูกรุ่นถูกจำกัดศักยภาพในการพัฒนาบทบาททางสังคม

เสรีภาพสื่อในการแสดงความคิดเห็นมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม การพัฒนาความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ แต่ไม่ใช่สิทธิที่เอกเทศในตัวเองหากแต่ยึดโยงกับสิทธิมนุษยชนด้านอื่นๆ เช่น สิทธิในชีวิต ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว

แนวทางการนำเสนอข่าว เกี่ยวกับความรุนแรงต่อ ผู้หญิง โดย กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ

หลักการ

- ต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิของผู้เสียหายในทุกกรณี
- ในการสัมภาษณ์และนำเสนอเรื่องของผู้เสียหาย ต้องให้ความสำคัญแก่สิทธิความเป็นส่วนตัวและการปกปิดสถานะบุคคล มุ่งเน้นการเสนอมุมมองความคิดของผู้เสียหาย มุ่งเน้นการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
- ประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหายคือเป้าหมายของการดำเนินการทุกอย่างที่เกี่ยวข้อง
- ต้องนำอายุและวุฒิภาวะของผู้เสียหายเข้ามาพิจารณาด้วยเสมอ (ไม่มุ่งแต่เรื่องสิทธิของผู้เสียหายเพียงอย่างเดียว)
- ต้องปรึกษาผู้ใกล้ชิดผู้เสียหายเสมอเพื่อป้องกันผลกระทบทางลบจากการเป็นข่าว
- ต้องไม่ระบุเรื่องราวหรือภาพของผู้เสียหาย ญาติ คนรู้จัก ที่อาจเปิดเผยสถานะบุคคลและส่งผลให้ตกอยู่ในความเสี่ยง (แม้จะใช้ชื่อสมมติหรือปกปิดที่อยู่แล้วก็ตาม)

(ร่าง) จริยธรรมรายการโทรทัศน์โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

โดย อ.ดร.ชเนตตี ทินนาม ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา

สรุปประเด็นที่ผู้เข้าร่วมนำเสนอได้ดังนี้

คุณณัฐยา บุญภักดี เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานด้านเยาวชน กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ **ประจำประเทศไทย (UNFPA):** มีความเห็นว่าบางเรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำงานเฉพาะหน้าของ สื่อมวลชน แต่บางข้อ อยากเห็นสื่อมวลชนก้าวเข้ามา มีบทบาทมากกว่านี้ เช่น ข้อหลังๆ ที่อ.ชเนตตีกล่าวถึง คือ เหมือนให้สื่อมวลชนเป็นหนึ่งในภาคีที่จะร่วมสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น นำเสนอชุดความคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับเพศหญิง เพศชาย หรือสิ่งที่เป็นค่านิยมในเรื่องเพศ อยากให้ลดตรงนั้นลงและไปสร้างชุดความคิดความ เชื่อของการประพฤติปฏิบัติแบบใหม่ ซึ่งอันนี้ไม่แน่ใจว่าทางสื่อมวลชนเห็นว่าพอจะไหวหรือไม่ หรือต้องมีการหนุน เสริมอะไรบ้าง หรือต้องมีการนำเสนอละคร หรือสื่อโทรทัศน์ให้นำเสนอแบบใหม่ ซึ่งการนำเสนอตรงนี้ไม่สามารถ เกิดขึ้นได้เพียงช่วงเวลาข้ามคืน ต่อให้มีการอบรมครั้งสองครั้งก็ตามแต่ต้องมีการเพิ่มทักษะความรู้ ความคิด ดังนั้น คิดว่าเป็นโจทย์ที่ซ้อนขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง

คุณจิตติมา ภาณุเตชะ : สิ่งที่ต้องการแลกเปลี่ยนคือ ๑) เราจะสามารถนำร่างจริยธรรมเหล่านี้ไปสู่การ ปฏิบัติจริงได้อย่างไร ถ้าเราเห็นว่า เราเป็นตัวจักรสำคัญอันหนึ่งในการสร้างสภาพผู้หญิง สร้างความ เปลี่ยนแปลงในเรื่องมุมมองของผู้หญิง จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไร ๒) หลายอย่างเป็นทักษะที่ต้องถูก ฝึกฝนที่ทักษะที่จะต้องทำงานเฉพาะหน้า แต่หลายอย่างเป็นการเสริมทักษะทางด้านนี้ไปสู่การสร้างระบบ ในเชิง กลไก อยากฟังจากทางฝั่งของทาง กสทช. นักวิชาการ สื่อ ใครก็ตามที่อยู่ในแวดวงนี้ ว่าถ้าจะเปิดวง จะทำอะไร ที่จะสามารถทำให้เกิดได้จริง ตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่ทำงานด้านนี้มานาน เห็นว่าสื่อมวลชนคือเพื่อนร่วมทางที่จะ ช่วยลบภาพเหมารวมหลายอย่าง โดยเฉพาะภาพเหมารวมเรื่องเพศ คิดว่าถ้าสามารถเริ่มได้จริงจะเกิดการ เปลี่ยนแปลงได้มาก สิ่งที่อ.ชเนตตี ทำนั้นคิดว่าครบถ้วน ส่วนตัวถูกใจมาก แต่จะเคลื่อนที่เรื่องนี้อย่างไร

คุณกุลสตรี สุมารักษ์นพ เจ้าหน้าที่ชำนาญการจาก UNFPA Thailand : Code of Ethic ไม่เรียกว่า Code of Conduct มีความแตกต่างกันอย่างไร

อ.ชเนตตี Code of Ethic เป็นหลักการในเชิงปรัชญาว่าสื่อมวลชนต้องมีวิธีคิดอย่างไรบ้าง เช่นหลักการ เรื่อง Objectivity หลักการเรื่อง Fairness หลักการเรื่อง Moral ในลักษณะแบบนี้ เหมือนจริยธรรมเป็นการ พัฒนามาจากทางปรัชญา และเมื่อสื่อเอามาใช้ก็จะมีการลดรูปเป็น Ethic บางที่ไม่อยากให้เป็นยี่ห้อที่ Keywords แต่ ก็น้อมรับ แต่ต้องการลักษณะสิ่งสำคัญที่จะนำไปใช้ได้ โดยเน้น Concept ด้านจริยศาสตร์

ผศ.ดร.จเร สิงห์โกวินท์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : ขอเสนอบางประเด็นในหน้า ๒ ข้อ ๑๐ ในข้อนี้ไม่ได้ระบุให้ชัดเหมือนข้อที่ ๑ ในเรื่องแหล่งข่าวที่มีการระบุชัดเจนว่าไม่ควรนำเสนอประเด็นที่อาจมี ผลกระทบต่อชื่อเสียง แต่ว่าสื่อกลับไปนำเสนอแม้เค้าเป็นผู้กล่าวหา บางทีคนถูกกล่าวหาไม่ได้ทำผิดจริงแต่ถูกออก สื่อไปแล้ว แม้ผ่านไปอีก ๑๐ ปีมันก็ติดตัวไป ฯลฯ ซึ่งอยากฝากข้อ ๑๐ ให้มีการขยายความเพิ่มเติมให้ชัดเจน เหมือนข้อที่ ๑ ด้วย

ในเรื่องการสัมภาษณ์ ข้อ ๔ ในส่วนของการแปลงเสียงสัมภาษณ์ ก็เห็นว่าดี แต่เป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายให้นักข่าว ซึ่งปัจจุบันสื่อในต่างประเทศจะใช้นักแสดงแทน ก็เอาคำสัมภาษณ์มาจากผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงนั่นเอง

ขอประเด็นข่าว หน้า ๕ ข้อ ๖ ที่ได้ร่างว่าควรนำเสนอความรุนแรงทางเพศว่าเป็นปัญหาสังคมมากกว่าปัญหาส่วนตัว ซึ่งทางอ.เชนตตี ได้อธิบายแล้วว่าสื่อมักนำเสนอเป็นปัญหาส่วนตัวของผู้กระทำความรุนแรง แต่อยากให้เห็นเพิ่มเติม เพราะตอนที่ระดมความเห็นมีประเด็นที่ว่า สื่อมักจะอธิบายว่าผู้ที่กระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงหรือเด็กมักมีปัญหาส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาทางจิตวิทยา ถ้าจะลองอธิบายเพิ่มเติมก็ได้ พูดไปแล้วในข้อ ๗ ว่าบางทีปัญหาในจิตวิทยาของผู้กระทำความรุนแรงอาจมีสาเหตุมาจากปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมมากกว่า ทั้งผู้หญิงและผู้ชายก็ต่างเป็นเหยื่อของโครงสร้างเชิงอำนาจอันบิดเบี้ยวของสังคมเช่นเดียวกัน ก็คิดว่าน่าจะเพิ่มตรงส่วนนี้

สื่อเวลานำเสนอข่าวสื่อมักจะไม่ค่อยให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นของภาษาข่าว เรื่องของการใช้ภาษาที่หยอกล้อ ประเด็นปัญหาของผู้หญิง น่าจะขยายความเพิ่มเติม เพราะบางครั้งเขาไม่เข้าใจว่าการใช้ภาษาหยอกล้อนั้นมันร้ายแรงนักหรือ เพราะจริงๆ แล้วการใช้ภาษาหยอกล้อ ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ดีหรือผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรงอาจรู้สึกได้ว่าเรื่องของเขาไม่สำคัญหรือ จึงไม่ค่อยจริงจัง นอกจากนี้ถ้าสังเกตดีๆ จะมีพิธีกรที่มาดำเนินรายการส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ชาย และมักใช้น้ำเสียงกับผู้ร่วมดำเนินรายการผู้หญิงแบบที่เล่นที่จริง เหมือนผู้ร่วมดำเนินรายการผู้หญิงมีสถานะที่ต่ำกว่า ขอฝากประเด็นตรงนี้ได้ด้วย

นอกจากนั้นในเรื่องของละคร อยากให้เพิ่มประเด็นว่าผู้หญิงสามารถพึ่งพาตนเองได้ จะเห็นว่ามามีบริบทหนึ่งซึ่งขาดไป คือ บริบทเรื่องทางเพศ ละครมักไม่ค่อยนำเสนอผู้หญิงที่เป็นโสด แต่ประสบความสำเร็จ มักนำเสนอผู้หญิงคู่กับผู้ชาย เป็นการตอกย้ำความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศเป็นใหญ่ นอกจากนี้หากจะเพิ่มเรื่องของผู้หญิงในหลายมิติ น่าจะเพิ่มในเรื่องตัวแทนของผู้หญิง ช่วงวัยที่แตกต่าง ในละครมักจะเป็นช่วงวัยรุ่นและวัยทำงาน แต่ละเลยวัยผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเราลองพิจารณาถึงสภาพทางสังคมในความเป็นจริงผู้สูงอายุที่เป็นทั้งผู้หญิงและผู้ชายยังมีบทบาททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอยู่มาก น่าจะเพิ่มตรงส่วนนี้

ในอีกประเด็นคือเรื่องการกระทำความรุนแรง ไม่ใช่เฉพาะผู้ชายเท่านั้นที่กระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงอย่างในกรณีเมื่อเร็วๆ นี้มีข่าวที่แม่สามีที่หาคู่ใหญ่ จ้างวานฆ่าลูกสะใภ้ จะเห็นว่าผู้หญิงก็เป็นผู้ที่กระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงได้เช่นกัน การที่เรามาระดมความคิดร่างจริยธรรมฯ เราอาจต้องนิยามให้ครอบคลุมทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เพราะไม่เฉพาะผู้หญิงเท่านั้นที่เป็นเหยื่อ ผู้ชายก็เช่นกัน ภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่บิดเบี้ยว เราต้องก้าวข้ามและให้ความสำคัญกับการเท่าเทียมทางเพศด้วย

นางสาวปัทมา จันท์เจริญสุข จากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: ขอเสริมในเรื่องของโฆษณา เท่าที่มอง เห็นว่าจะเน้นไปที่ช่วงวัยหนุ่มสาวเป็นส่วนใหญ่ ประเด็นที่จะเสนอว่าโฆษณามักตอกย้ำความไม่เท่าเทียมของอายุ เช่น เมื่อมองเรื่องการนำเสนอของสินค้า จะทำให้ผู้หญิงที่มีอายุสูงวัยดูเหมือนจะอ่อนด้อย ซึ่งร่างตรงนี้ยังไม่เห็นประเด็นในเรื่องของวัยและเพศหญิงด้วย

คุณนิธิพันธ์ วิประวิทย์ กลุ่มรณรงค์เผยแพร่คติการล่อลวงข่มขืน: ขอเสนอในเนื้อหาเรื่องของละคร ในเรื่องที่กำลังรณรงค์อยู่คือข้อที่ ๖ และข้อที่ ๗ ของละคร สิ่งที่คุณเองรณรงค์นั้นในส่วนตัวคิดว่าเป็นเรื่องของทัศนคติ เช่น การแสดงความรุนแรงต่อผู้หญิงในละคร ถ้าจะมีก็ยอมรับได้ แต่ถ้ามันไม่เหมาะก็ใช้ตัว Rating เป็นตัวจัดการ มีประสบการณ์ในการดูละครญี่ปุ่น พระเอกก็มีพฤติกรรมที่ไปข่มขืนอะไรประมาณนี้ แต่เขาแสดงออกว่าพฤติกรรมเช่นนี้ไม่ดีต่อเหยื่ออย่างไร ไม่ดีต่อสังคม ไม่ดีต่อคนรอบข้างอย่างไร ไม่แน่ใจในข้อ ๖ และข้อ ๗ ถ้าจะ

มีการนำเสนอความรุนแรงทางเพศ ควรนำเสนอว่ามีผลต่อจิตใจ ต่อร่างกายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างไร และอยากให้สื่อเพิ่มบทบาทการแก้ปัญหาทางสังคมอย่างไร ทางกฎหมายอย่างไร ถ้าในเรื่องของข่าวเราจะมี การคัดกรองความจริงและจัดระเบียบให้ออกมาในลักษณะที่เหมาะสม แต่บางที่เราต้องยอมรับว่าในละครเราเรียนรู้ จากความผิดพลาดได้เหมือนกัน อาจมีบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ ว่าสังคมจะก้าวเดินต่อไป ดังนั้นตัว wording ที่ค่อนข้างจะ Protect ในส่วนนี้ แต่แน่นอนถ้าภาพมันรุนแรงก็จะเข้าข่ายการจัดระบบ Ethic ตรงนี้

คุณจิรัช เปรมชัยพร จากประเทศไทย: ไม่ทราบว่าร่างจริยธรรมฉบับนี้ จะมีสถานะอย่างไร จะมีสภาพ บังคับหรือไม่บังคับ ในส่วนตัวก็ทำประเด็นเรื่องสิทธิความเท่าเทียมทางเพศอยู่ แต่ในขณะที่เดียวกันในเรื่องดังกล่าว ก็มีประเด็นเรื่องเสรีภาพของสื่อเข้ามาในการทำงานด้วย ไม่อยากให้ร่างตรงนี้ขัดแย้งกับการทำงานทางนั้น โดย ส่วนตัว เห็นด้วยกับร่างตรงนี้ เห็นว่าในร่างตรงนี้นับกันอยู่ ๒ ส่วน คือ ผลกระทบของการปฏิบัติ และสิ่งที่ควร จะส่งเสริม ดังนั้นหากเป็นจริยธรรมด้วย ก็เลยไม่ชัดเจนว่าถ้าเป็นภาคบังคับ ยังมีเยอะยิ่งจำไม่ได้ เหมือนศีล จำได้แค่ ๕ ข้อ ควรจะวางว่าอะไรที่ไม่ควรปฏิบัติอะไรบ้างที่ควรปฏิบัติ และอีกประเด็นในเรื่องของเพศ เป็นเรื่องที่บังคับใจ กันไม่ได้ เป็นเรื่องที่ต้องมีการเจรจาหรือกัน อยากให้เปิดโอกาสสื่อมวลชนที่มีใจทางด้านนี้ และสามารถเข้ามา มีส่วนร่วมกันทำความเข้าใจให้มากขึ้น หลายๆ เรื่องไม่ได้มีแต่ประเด็นเรื่องผู้หญิงเพียงอย่างเดียว แต่มีเรื่องสิทธิ มนุษยชนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชาย แต่ทางส่วนอ.ชเนตติ และทีม อาจมีการใช้เลนส์พิเศษที่มองลึกลงไป แต่บางเรื่องจะมีเรื่องสิทธิมนุษยชนด้วย และหากเรามาช่วยกันให้ค่าน้ำหนักในแต่ละประเด็น พิจารณาว่า ประเด็นใดควรให้มีการหรือทำความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้สื่อเข้ามามีส่วนร่วม

คุณกุลวดี สุมาลัยนพ UNFPA: กลับไปที่คำถามแรกว่าทำไมถึงเป็นหลักจริยธรรม คือเราไม่สามารถ ปฏิเสธได้เลยว่าสื่อในปัจจุบันนอกจากมีสถานะทางสังคมแล้ว ยังมีหน้าที่ชัดเจนทางสังคมมาก และปฏิเสธไม่ได้ว่า ทุนนิยมมีผลต่อสังคม และมีผลต่อเนื้อหา ไม่ว่าจะ เป็นในเรื่องของข่าว โฆษณา โดยเฉพาะเรื่องของโฆษณาถ้าถูกตั้ง ไว้วินัยหลักจริยธรรม บางครั้งก็ไม่สามารถบอกได้ว่าอะไรถูก อะไรไม่ถูก แต่ถ้ามองบนหลักของสิทธิมนุษยชน อาจ ให้นำแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

คุณณัฐยา บุญภักดี เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานด้านเยาวชน กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย (UNFPA): เนื่องจากประเด็นที่เราหารือกันอยู่ อย่างที่คุณจิตตมา พูดถึงงานวิจัยเมื่อสิบปีที่แล้ว แม้ว่าจะใช้ได้ แต่พวกเราที่ทำงานมาเรามองว่าไม่ประสบความสำเร็จ เพราะมันถูกต้องแต่ปฏิบัติไม่ได้ เคย ทดลองในการใช้ทั้งเรื่องการอบรม การใช้ภาษา การวิจัย แต่มีข้อสังเกตอันหนึ่งว่าหลังจากที่มีการทำงานใน ลักษณะนี้ได้ ๒-๓ ปี ของสมาคมนักหนังสือพิมพ์ และก็มีหนังสือพิมพ์หัวสีฉบับหนึ่งลงรูปผู้หญิงโดนข่มขืนและ เสียชีวิตในคลองโดยไม่มีมีการปกปิดอะไรเลยก็มีการพูดคุยกับสภาการหนังสือพิมพ์ และมีการหยิบ Guideline ขึ้นมาทำเป็นข้อบังคับไปหนังสือพิมพ์ซึ่งอยู่ในสภาการหนังสือพิมพ์ และหลังจากนั้นไม่เห็นภาพแบบนี้เลยใน หนังสือพิมพ์ทุกฉบับ เป็นหลักจริยธรรม จริยศาสตร์ก็ได้ แต่พอถึงตอนที่ทำให้เกิดการปฏิบัติได้จริงต้องเป็น รูปธรรมสูงมากๆ เช่น เราทำทั้งเล่ม ในเรื่องที่เขาหยิบได้ทันทีคือเรื่องข่มขืน ซึ่งเขาเข้าใจได้ทันที ปฏิบัติได้ สภา การหนังสือพิมพ์ไปบังคับได้ ก็เป็นการสนับสนุนความเห็นของคุณจิรัชว่าต้องมีการหารือร่วมกันและหาทางออก และเห็นด้วยกับทางคุณกุลวดี ว่าเป็นเรื่องสิทธิมนุษยชน คงไปในทางใดทางหนึ่งอย่างสุดโต่งไม่ได้ มาตรฐานที่ดีคือ อะไร อยากให้สื่อสามารถบอกได้ว่าอันนี้ทำได้ทันที อันนี้ยังคลุมเครือ อันนี้มันซับซ้อนเกินไป เกินหน้าที่ ซึ่งสื่อแต่ ละประเภทมีระยะเวลาในการทำงานไม่เท่ากัน โอกาสที่จะคิดใคร่ครวญกับงานที่ทำออกไปก็ไม่เท่ากัน ดังนั้นระดับ ชั้นของการนำไปใช้ก็ตามประเภทของสื่ออีก ซึ่งความซับซ้อนมีอยู่หลายจุดเหมือนกัน

คุณรมิตา จรินทร์พิทักษ์ (ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลกันเอง สำนักงาน กสทช.) : เนื่องจากมีการถามกลับมาในเรื่องของการนำไปปฏิบัติจริงของตัว Guideline ตามที่มีการบอกว่าการจัดทำ Guideline ร่วมกับสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติแต่ไม่ได้ถูกนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเกิดผลมากนัก ทางสำนักงานก็รู้สึกเหมือนกันว่าแล้วเราถอดออกมาแล้วจะไปใช้ได้อย่างไร ในเรื่องของสิทธิในทางเพศ โดยเฉพาะเรื่องของผู้หญิงมีความละเอียดอ่อนเชื่อว่าผู้ชายหลายๆ คนที่นั่งอยู่ตรงนี้ไม่ว่าจะเป็นสื่อหรือไม่ก็ตาม เมื่อฟังจากที่อ.ชเนตตี รายงานออกมาหรือทำอันอื่นเสนอมาบางท่านอาจรู้สึกว่าคุณคิดไม่ถึง ไม่เคยคิดถึงประเด็นนี้ เราทำไปโดยที่เป็นแบบแผนและเป็นวิธีปฏิบัติทั่วไปของความรู้สึกทั่วไป การนำเสนอแบบนี้ไม่เห็นจำเป็นต้องมานำเสนอในเชิงละเอียดอ่อนมากนัก แต่ว่าการที่จะออกมาเป็น Guideline ฉบับจริงอาจต้องดึงจุดสำคัญออกมาก่อนและหวังว่าสามารถเป็นตัวแนวปฏิบัติได้จริง สื่อจะได้เห็นภาพว่าข้อพึงควรระวังเหล่านี้และส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำจริงอย่างน้อยการผลิตสื่อแต่ละชิ้นไม่ว่าจะเป็นข่าว ละคร หรือโฆษณาใดๆ จะได้ไม่มีข้ออ้างว่าเรารู้เท่าไม่ถึงการณ์ ควรมีผลบางอย่างให้สื่อได้จริงๆ ตอนที่ทำเรื่องการส่งเสริมจรรยาบรรณต่างๆ มองว่าเป็นนามธรรมมากๆ และไม่มีผลออกมาทางกฎหมาย มีการลงโทษอย่างชัดเจน เพราะมีเรื่องเสรีภาพ เข้ามาเกี่ยวข้อง สื่อก็ต้องมาให้เจ้าหน้าที่อะไรบางอย่าง การไม่ละเมิด ในเรื่องสิทธิอะไรบางอย่าง จรรยาบรรณบางอย่างที่สื่อควรตระหนักถึง องค์กรกำกับดูแลก็ไม่ก้าวข้ามไปบังคับอันเป็นล้าถึงสิทธิเสรีภาพ เราต้องมาพบกันครึ่งทางมันก็ไม่นำไปสู่ในเรื่องข้อบังคับหรือการลงโทษ ก็ยังเห็นว่า Guideline ฉบับนี้จะสามารถนำไปเป็นแนวปฏิบัติได้จริง ก็ขอความเห็นจากสื่อเพิ่มเติม

ผศ.นลินี สีตะสุวรรณ: จริงๆ แล้วถ้าหากทำเป็นกฎหมายก็จะเห็นว่าอาจกระทบกับหลายส่วน แล้วถ้าคิดถึงเรื่องค่าน้ำหนักเราเอามาคิดด้วยหรือไม่เพราะตัวกฎหมายขอบเขต ข้อปฏิบัติมีหลายแหล่งที่อาจไปกระทบกับกลุ่มอื่น ในฐานะที่เป็นผู้เขียนบทละครด้วย แค่ว่าเขียนให้มีคนดูก็ลำบากแล้ว และถ้ามีกรอบที่ละเอียดมากขึ้นมาอีก ก็จะลำบากมากขึ้น เมื่อพิจารณากรอบจาก UN ก็จะเป็นกรอบที่กว้างมาก ก็ต้องมีการตีความกันอีก แต่ของที่อาจารย์นำเสนอแน่นตีมาก และถ้าจะกรองลงมาเป็น Code of อะไรก็ตาม ขอให้เป็นสากลกว้างๆ แต่อะไรที่คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าใจเลยจะมีวิธีการหรือไม่ เช่น การมาหารือร่วมกัน โดยให้ กสทช. ช่วย ให้ทุนทำละครสักเรื่อง เช่น ทำละครที่นางเอกเป็นโสด ต้องให้เห็นว่าเป็นทำได้อย่างจริงจัง จะเป็นไปได้หรือไม่การเอาเรื่องที่อาจารย์มานำเสนอมาพูดคุยอย่างจริงจัง และประสานทำความเข้าใจร่วมกัน

คุณธนิดา กิจบำรุง รักษาการผู้จัดการข่าว แผนกเด็กและเยาวชน ช่อง ๓: อยู่วงการนี้มาเกือบ ๓๐ ปี สิ่งที่เราเห็นอยู่ว่าเรื่องของการใช้ภาพของผู้หญิง โดยไม่มีการปิดบัง การใช้ภาพที่สะกดตามันเป็นอะไรที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะมี Rating มันสามารถขายได้ ทำไมหนังสือพิมพ์บางเล่มเอาภาพผู้หญิงสวย นุ่งน้อยห่มน้อยมาลง เพราะว่าขายได้ ถ้าหากว่าทำเรื่องธุรกิจการขายได้เป็นโจทย์ใหญ่ของเขา สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องรองลงไป ถ้าไม่มีกฎหมายบังคับ ในแง่ของสื่อเองถ้ามองในมุมกลับในแง่ของสื่อ ถ้ามองในเรื่องสิทธิสตรี จะใช้วิธีการ Monitor เพื่อเอาผิด ลองกลับไปให้ดึงดูดเขาด้วยสิ่งที่ดี Screen แล้วดีแล้วไม่มีเหตุกรณีแบบเมื่อครู่ยกตัวอย่างว่าผู้หญิงถูกฆ่าเบลี้อย แล้ว ก็ให้แต้ม ให้รางวัลที่เขาเสนอได้ดี ให้เขาโตงตั้งจากตรงนี้ ก่อนหน้าอยู่ช่อง ๓ ก็อยู่ช่อง ๗ มา ไม่ว่าเวทีไหนธุรกิจมาที่ ๑ Rating มาที่ ๑ สิทธิมนุษยชนมาเป็นที่ ๒ ยกเว้นที่สื่อที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนอะไรบางอย่างก็ไม่ต้องกังวลเรื่องธุรกิจ Rating ก็สามารถนำเสนอบนหลักสิทธิมนุษยชนได้

คุณนิรพัทธ์ วิประวิทย์ กลุ่มรณรงค์เผยแพร่คดีการล่อลวงข้ามจีน: ในมุมมองของผู้บริโภคการส่งเสริมเป็นสิ่งที่ดี มีทั้งประเด็นควรจะทำเพื่อสร้างสรรค์ให้มากขึ้น และประเด็นที่ไม่ควรจะทำ ซึ่งที่ไม่ควรทำควรเป็นกฎข้อบังคับออกมา ถ้าไม่บังคับทุกคนก็พร้อมที่จะไปไปตามตลาด ประเด็นที่ล่อแหลม ที่อันตรายต่อสังคม ก็ควรจะเป็นกฎเช่นกัน ดังนั้นร่างจริยธรรมฯ นี้ต้องแยกออกมาเป็นสิ่งที่ควรทำ สิ่งที่ไม่ควรทำ ซึ่งบางอย่างอาจเป็นกฎหมายไม่ได้ อาจบังคับไม่ได้แต่สมาคมทางวิชาชีพจะต้องมีมาตรการอะไรบางอย่างออกมา อาจเป็นจริยธรรมหรืออะไรบางอย่างเพื่อไม่ให้ทุกคนอ้างว่าตลาด การแข่งไม่ใช่แข่งไปในทางที่แย่งกันเรื่อยๆ ส่วนสตรีที่มีบทบาทหลากหลาย เราก็แยก Case นี้ออกมาว่าอันนี้ให้รางวัล แต่ Case ที่บ่งบองชื่อไม่ปกปิดอันนี้ผิดก็ต้องผิดเพราะถ้าทำผิดแล้วเป็นอันตรายต่อเหยื่อ อันตรายต่อสังคมก็ออกเป็นกฎข้อบังคับต่อไป เคยได้ไปเสวนาของกสทช. มีนักวิชาการท่านหนึ่งยกตัวอย่างกฎจริยธรรมให้แนะนำสื่อของเมืองนอก อย่างมีกฎของอเมริกาว่า ละครออเมริกันมีกฎหมายแนะนำให้ผู้ปกครองไม่เข้าใจเรื่องทางเพศกับลูกๆ กฎแบบนี้ชัดเจน ไม่ต้องตีความ แต่เสริมไปว่าเพราะว่าเด็กที่ไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอจะไปฟังในหัวว่าผู้ปกครองไม่ใช่ที่ปรึกษาเรื่องเพศกับเขาได้ และมันก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวเกิดขึ้นได้ ดังนั้นกฎที่เป็นข้อห้ามอาจเขียนให้ชัดๆ อะไรควรเพิ่มก็เพิ่มให้ชัดเจน

คุณธิดา กิจบำรุง รักษาการผู้จัดการข่าว แผนกเด็กและเยาวชน ช่อง ๓: คงต้องทำสองอย่างควบคู่กันไปทั้งส่งเสริม ให้แรงจูงใจไม่อย่างนั้นไม่ประสบความสำเร็จ บางเรื่องถ้าต้องห้ามจริงๆ ก็ทำเป็นกฎ บางเรื่องหากส่งเสริมได้ก็ควรส่งเสริม เคยไปประชุมเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์เพื่อเด็กและเยาวชน มี Model หนึ่งที่มีการนำเสนอต่อภาคสังคม เป็นเรื่องที่ยากให้มี ก็มีการเสนอว่าอันนี้อยากให้มี หากมีก็มี Point ก็ได้การลดหย่อนภาษีหรือเอา Agency หรือ Marketing มาคุย ว่าหากส่งเสริมรายการที่ชาวสะอาด ไม่มีปัญหาเหล่านี้ก็ได้การตอบแทนไป หรือรายการข่าวที่นำเสนอแล้วได้ทุนในการนำเสนอต่อไป ถ้าเราอยากให้เกิดตรงนี้ขึ้นจริงๆ ก็ต้องพยายามไปให้ถึงแก่นว่าทำไมถึงไปไม่ถึงแล้วจะแก้อย่างไร ต้องพยายามแก้ด้วย

ผศ.ดร.จเร สิงห์โกวินท์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : จริงๆ สิ่งที่เราากำลังกระทำเหมือนการร่างข้อตกลงร่วมกันเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ถ้าเราต้องการให้เห็นผลที่เป็นรูปธรรมก็ควรต้องทำเหมือนที่ทุกท่านกล่าวไว้ คือต้องมีหลายวิธี ทั้งมีการส่งเสริม ทั้งเป็นข้อบังคับ ทั้งเป็นข้อแนะนำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ขอฝากกสทช. ที่ต้องมีการบังคับสิ่งที่มีอยู่แล้วอย่างจริงจัง เช่น การจัด Rating ของละคร ละครบางเรื่องที่มีเนื้อหารุนแรงก็ให้นำเสนอตอนช่วงดึกๆ แต่ถูกนำกลับมา Rerun ในช่วงกลางวัน แม้แต่เคเบิลทีวีก็ตาม ดังนั้นสิ่งที่เราทำไปไม่มีประโยชน์ ซึ่งกลายเป็นว่ากลุ่มตัวอย่างหรือคนที่เราไม่อยากจะดูก็ดูได้ อีกเรื่องการกังวลว่าข้อบังคับ ข้อสั่งเกตจะไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของสื่อหรือไม่ จริงๆ แล้วแม้ว่าจะต้องคำนึงสิทธิเสรีภาพของสื่อแต่ในกติกาสากลของสหประชาชาติก็มีข้อยกเว้นสิทธิเสรีภาพของสื่อเช่นกัน ว่าต้องไม่ไปกระทบต่อศีลธรรม วัฒนธรรมประเพณีของสังคมนั้นๆ ด้วย ดังนั้นนอกจากสื่อจะมีบทบาทในเรื่องการรับประกันเรื่องเสรีภาพในการแสดงออกของสังคมแล้ว ยังมีหน้าที่ในการขับเคลื่อนไปสู่สังคมแห่งอุดมคติ

อ.ชเนตตี ทินนาม: ต้องขอบคุณท่านในที่นี้ ทำให้เราต้องมองออกไปอีกว่าหลังแนวปฏิบัตินี้ หลายท่านอาจวิตกกังวลในเรื่องของหลังการออกแนวทางปฏิบัตินี้ จะมี Action อะไรต่อไป ตนเองมีความรู้สึกจริงๆ ตรงนี้อาจไม่ใช่เป็นเพียง Guideline สำหรับสื่อ แต่มองว่าตรงนี้แม้แต่คนดูก็สามารถเอาเกณฑ์ตรงนี้มาพิจารณาอะไรออกมาในการพิจารณาและรู้เท่าทันสื่อ เวลาเราจะ input ชุดความรู้ในเรื่อง Media Literacy ให้คนดูในสังคมก่อนหน้าก็คิดไม่ออกว่าคนดูจะมีเกณฑ์อะไรว่าภาพแบบนี้ไม่เหมาะสม ไม่รู้ว่าการคุ้มครองหรือการปกป้องสำคัญกว่าการได้มาซึ่งข่าว อาจมีแนวปฏิบัติ เห็นด้วยว่าไม่ควรมีลักษณะของการบังคับ ไม่ใช่ว่าถ้าไม่ทำจะลงโทษ

อย่างไร อันนี้เป็นเสน่ห์ของจริยธรรมที่ให้นักในสังคมตัดสินว่าอันนี้คือสีดำ อันนี้คือสีขาว อันนี้คือสีเทา เพราะจริยธรรมไม่ใช่กฎหมาย กฎหมายจะชี้ชัดทันทีว่านี่คือ ดำ นี่คือ ขาว แต่จริยธรรม จะมีพื้นที่สีเทา และให้ความรู้เรื่องเพศ และส่งต่อไป เกณฑ์ในตอนนี้นั้นอาจใช้ได้ในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ในอีก ๑๐ ปีข้างหน้าอันนี้อาจต้องมีการรู้หรืออาจมีการผลิตซ้ำ ก็เห็นด้วยกับหลายๆ ท่านที่เสนอให้เกณฑ์นี้ยืดหยุ่นให้สังคมกลับมามองอย่างน้อยให้หันกลับมาทำหน้าที่ของมัน และเพิ่มกระบวนการทัศนใหม่ให้เข้าใจเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเป็นจุดเริ่มต้นที่หลังจากนี้อาจมีภาคปฏิบัติตามมา เช่น เคยทำ Workshop เรื่อง Gender Sensitive Indicator ให้ประชาไท และสถาบันเพื่อการยุติธรรมขององค์การฯ เกณฑ์อย่างนี้อาจเป็นแนวทาง เป็นทฤษฎี และต่อจากนี้ก็มีการทำ Workshop ตามมา และอาจขยายผลไปสู่การดูรายการโทรทัศน์ ซึ่งอาจมีเกณฑ์ของคนดูตามมา และก็ขอฝากความหวังให้ สำนักงาน กสทช. มี Action เพราะ กสทช. มีช่องทางที่ทำให้การปฏิบัติกระจายไปทั่วในวงสังคมได้ในที่สุด

คุณจิรนุช เปรมชัยพร จากประชาไท: การให้ผู้ชมมีส่วนร่วมเป็นกลไกที่น่าสนใจว่าเขาจะมีส่วนร่วมในการ Monitor ผ่านกรอบเรื่องนี้ได้อย่างไร เห็นว่ากลไกการกำกับดูแลของกสทช. เองที่ไปกำกับเรื่องเนื้อหาที่อาจไม่สามารถติดตามดูแลได้อย่างทั่วถึง เป็นเรื่องของ Norm และ Norm แบบไหนที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ไม่ตีตรา และไม่วัดคุณค่ากันในเรื่องเพศ อาจเป็น Norm ของสังคม ไม่ใช่เรื่องว่าใครรู้ดีแล้วมาบอกว่าเป็นแบบไหน แต่เป็นเรื่องที่สังคมยอมรับให้เกิดเรื่องแบบนั้นไม่ได้ เช่น เรื่องข่มขืน มันน่าสนใจมากที่มันเกิดขึ้น จากการที่กลุ่มผู้ชมจำนวนหนึ่งเริ่มรู้สึกว่ารับไม่ได้แล้วกับการที่พฤติกรรมข่มขืนที่มีอยู่ในละครกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาและยอมรับได้ ซึ่งจำได้ว่าเราพูดเรื่องเหล่านี้กันมา ๑๐ ปี ๒๐ ปี ซึ่งถ้าพูดอย่างวิเคราะห์ว่ามันมีรากเพราะเป็นเรื่องความเป็นหญิงในสังคมไทยไม่สามารถมีความพึงพอใจในเรื่องเพศ มันเป็นเรื่องผิดกับค่านิยมอะไรบางอย่าง เข้าใจว่ามิติที่คนที่ทำงานสื่อสารคิดว่าจริงๆ ผู้หญิงก็เต็มใจแต่ในละครไม่สามารถแสดงออกให้ไปขัดกับค่านิยมของสังคมไทยได้ มันเป็นบทสนทนาที่สนุกของคนในสังคม อย่างกรณีละครเรื่อง ฮอว์กมัน คนบางกลุ่มยอมรับได้เพราะเป็นมุมมองเกี่ยวกับเรื่องเพศ ที่เรื่องเพศ การสื่อสารเรื่องเพศเกิดขึ้นได้ แต่อีกกลุ่มมองว่าเป็นละครที่ย้อนทำลายค่านิยมวัฒนธรรมบางอย่าง เราคิดว่าถ้าบทบาทที่อาจไม่ใช่ กสทช. แต่รวมทั้งภาควิชาการ ภาควิชาชีพ ภาคประชาสังคม อาจร่วมถกกันเพื่อสร้างเส้นที่เราจะไม่ข้ามร่วมกันให้ชัดและขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม เช่น ภาพการใช้ผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ มานำเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อดึงดูดยอดขาย แต่บางสังคมการที่ผู้หญิงจะเปิดเผยและไม่ถูกการตีตราจากสังคม เช่น ที่ฟิลิปปินส์ที่ผู้หญิงบางกลุ่มมารวมตัวกันและบอกว่าฉันก็มีสิทธิ์ทำเซ็กส์ชี่หน่อยๆ ได้ จะเห็นว่าตรงนี้มีควมซับซ้อน ไม่ได้เป็นกรอบแข็งๆ แนวโน้มอาจต้องค่อยๆ เขย่าสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกันในสังคม ถ้าทำให้เป็นรูปธรรมอาจจะลงตั้งเป้าหมายว่าต้องการให้เกิดอะไรขึ้นใน ๓ ปีนี้ หากจะทำทุกเรื่องทั้งชีวิตก็คงทำไม่หมด

คุณจิตติมา ภาณุเตชะ: พอฟังทุกท่านก็มีความคิดว่าเป็นเรื่องนี้น่าจะมีการทำงานอย่างต่อเนื่องและกำหนดยุทธศาสตร์ในการทำงานบางอย่าง คือ

๑) Guideline ไม่ว่าจะป็นร่างจริยธรรมอะไรก็ตาม ไม่ควรออกมาโดดๆ ควรออกมาในคู่กับยุทธศาสตร์และต้องการทำงานได้จริง ควรกำหนดภาคีในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ด้วย กสทช. น่าจะเป็นหัวหอกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ และอาจต้องร่วมมือกับกลุ่มเครือข่ายที่ในฐานะของคนเป็นผู้บริโภคสื่อ และมุมมองของตนเองว่ามีกลุ่มที่เป็น Active Citizen ที่มีความเข้าใจประเด็นเรื่องเพศ ในประเด็นเรื่องเพศหญิง ก็มีกลุ่มคนที่อยู่ในระดับพื้นที่ตำบลที่มาพูดคุยว่าจะให้ลูกหลานเราได้เรียนรู้เรื่องผู้หญิงผู้ชายออกจากกรอบของสื่ออย่างไร แต่ต้องมีคนมารับลูกและมีสะพานเชื่อมร้อยคนเหล่านี้ เช่น เอร่างจริยธรรมฯ ที่ อ.ชเนตตีทำมาเป็นเครื่องมือให้ผู้บริโภค

ใช้ Check list และและมีช่องทางส่งเสียงว่าเราเห็นอะไรตรงไหน เป็นการกลับไปให้ผู้บริโภคเองด้วย ดังนั้นในมุมมองของกลุ่มผู้บริโภคน่าจะมีการกระตุ้นและส่งเสริม ยินดีถ้า กสทช. พร้อมก็ยินดีเข้าไปช่วย

๒) เห็นด้วยกับผศ.นลินี เรื่องบทละคร อาจต้องลงทุนแบบเกาหลีใต้ที่ผลิตละครเรื่อง แต่จังกึม ก็ต้องลองทำให้คนดูเห็นว่าสังคมไทยมีอะไรแบบนี้ แล้วทำให้เห็นตัวอย่างมีมาตรการส่งเสริมที่มีกระบวนการไม่ใช่มีแต่รางวัล แต่เป็นการบูรณาการ

๓) การจัดฝึกอบรมโดย กสทช. และให้อยู่ในกระบวนการของการทำงานควบคู่กันภายใต้การกำกับดูแลของกสทช. และทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ในลักษณะการส่งเสริม ท้ายสุดต้องมีสิ่งที่เป็นหลังพิงให้กับสังคม เป็นมาตรการอะไรบางอย่างให้สังคมที่จะบอกว่ามันคาบเส้นไม่ได้ ก็กลับมาว่าหลังพิงตรงนี้จะมียุทธศาสตร์อย่างไร แต่ให้สั้น กระชับ แต่สะท้อนให้เห็นฐานคิดของมุมมองต่างๆ

ผศ.นลินี สีตะสุวรรณ: เวลาอาจารย์พูดถึงหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรือข่าว ความรุนแรงเรื่องผู้หญิงผู้ชายอะไรก็ตามไม่ใช่ที่เขาอยากนำเสนอ แต่เมื่อพูดถึงโฆษณา ทุกๆ ข้อที่เขียนมาเป็นการที่ให้เจ้าของเห็นตามเขา มันจะออกไปในเชิงรู้เท่าทันสื่อ ถ้าออกไปทางกฎหมายเขาจะทำงานลำบาก แต่ตรงนี้จะทำอย่างไรให้คนดูรู้นั้นแหละเขาหลอกเธอ แต่ถ้าจะไปออกอะไรบังคับมันจะยากมากเลยตรงนี้

คุณธนิศา กิจบำรุง รักษาการผู้จัดการข่าว แพนกเด็กและเยาวชน ช่อง ๓: ขอเพิ่มเรื่องของภาคีและเรื่องการทำวิจัย มีสิ่งหนึ่งที่เป็นโจทย์ที่ทำให้สื่อกระแสหลักไม่ว่าจะเป็นสื่อทีวี หนังสือพิมพ์ วิทยุ ก็จะมีสื่อกระแสรอง เช่น ทีวีดาวเทียม ยกตัวอย่างเรื่องใกล้ตัว อย่างทีวีดิจิทัลที่ประมูลมา ๒๐ กว่าช่อง การแข่งขันทางการตลาดสูงมาก ดังนั้น การทำธุรกิจต้องไปถึงจุดคุ้มทุน ปัญหาที่ตามมาที่เป็นหนามยอกอกที่จะทำให้สื่อกระแสหลักอาจต้องลดหย่อนมาตรการอะไรของตนเองไป หรือลงมือแข่งกับสื่อกระแสรองบางส่วน อันนี้ก็จะเรียนฝากไปถึงกสทช. ว่า ถ้าจะมีการออกข้อตกลงหรือความร่วมมือจริงๆ อยากให้อ้อมมือไปให้ครบให้อ้อมให้ถึง เช่น ตนเอง เคยดูโทรทัศน์ทางดาวเทียม คนไทยทำ ออกอากาศในเมืองไทยพิธีกรเป็นผู้ชาย สวมกางเกงในตัวเดียวสีขาว แต่ปรากฏว่ารายการเขาโฆษณาแน่นมาก เหมือนกรณีช่อง ๓ ทำไมอันนี้ทำไม่ได้ อันนั้นได้ เราจะถูก Monitor อยู่ตลอดเวลา ทำให้ขยับตัวได้ยาก เป็น Notice ที่ Agency หรือแหล่งทุนพูดถึงว่าทำอะไรอื่นทำได้ และตอนนี้สื่อกระแสรองมีตัวเสริมที่ดึงคนไปจากหน้าจอหลักได้ เราพูดเลยไปถึงสื่อท้องถิ่น ตรงนี้ถ้าคิดว่าจะทำแล้วให้มีภาคีเพิ่ม ก็อยากฝากเสริมเรื่องนี้ไปด้วย

คุณณัฐยา บุญภักดี เจ้าหน้าที่บริหารแผนงานด้านเยาวชน กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย (UNFPA): ตอนเดือนกรกฎาคมปี ๒๕๕๕ กสทช. จัดเวทีคุยเรื่องทำนองนี้ วันนั้นได้เข้าร่วมและลองเขียน Diagram ไว้ อยากมองภาพและปิดภาพรวมไว้ ตอนนี้หลายท่านเห็นว่าเพื่อจะบรรลุผลต้องมองไปด้วยกัน ถ้าเราทำงาน ๓ ขาไปด้วยกัน โดยที่ กสทช. หรือใครก็ได้ที่อาสาเป็นเจ้าของภาพในการทำงานไปด้วยกัน **ขาที่ ๑** เป็น Co regulation ที่อ.ชเนตติ พยายามจะทำอยู่ หรือพัฒนาไปเป็น Self-Regulation และมีการส่งเสริมเชิงบวก **ขาที่ ๒** การสร้างความเข้มแข็งเชิงกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภค เท่าที่ทราบภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคก็พยายามสร้างเครือข่ายของ Active Citizen ที่สามารถเป็นตัวพิฆาตหรือ Detect พบการใช้สื่อที่ละเมิดไปทางที่ผิด ว่าเกิดขึ้นตรงไหน อย่างไร ที่เห็นมีการร้องเรียนกันมา และกลไกพวกนี้ก็จะเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เรื่องการฟ้อง ซึ่งตรงนั้นต้องทำให้เข้มแข็ง ให้เข้าถึงง่ายและสะดวกที่ผู้บริโภคจะใช้สิทธิของตนเองทางกฎหมาย **ขาที่ ๓** เรื่องการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับประชาชนโดยทั่วไป หลากๆ ท่านพูดถึงเรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ เรื่องการสร้างตระหนักรู้ที่ประชาชนทั่วไปจะสามารถแยกแยะได้ หรือที่คุ้นจิตติมา

เสนอว่าจะทำเป็น Check list ที่ภาคประชาสังคม ภาคทางการศึกษาจะทำให้รู้เท่าทันสื่อ การมี Guideline อย่างเดียวคงไม่พอ ถ้าต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงจริงๆ ก็ต้องทำงานไปด้วยกัน ยกตัวอย่างโรงเรียนประถมแห่งหนึ่งที่อ่านข่าวเจอ ที่สวีเดน ได้ทดลองหลักสูตรรู้เท่าทันสื่อ เด็กๆ ก็ไปเจอว่าโบว์ชัวร์ขายของเล่นเด็กในเมืองที่พวกเขาอยู่ ของเล่นเด็กผู้หญิงก็เอาแต่พวกหม้อข้าวหม้อแกง บาร์บี้ แต่งตัวตุ๊กตา เครื่องสำอางค์ของเล่น เป็นสีชมพู ส่วนของเล่นเด็กผู้ชายจะเป็นสีน้ำเงินมีปืน มีอุปกรณ์ช่างอะไรแบบนี้ ปรากฏว่าเด็กประถมโรงเรียนนี้ที่ทำเรื่องรู้เท่าทันสื่อ ก็เอาอันนี้มาวิเคราะห์กันแล้วก็ไปฟ้องทางนี้ ก็เป็นข่าวดังไปทั่วโลก ในเมืองไทยเรามีชุมชนที่เขาพยายามทำเรื่องรู้เท่าทันสื่อ และใช้วิธีเชิงบวก ให้รางวัล ที่ตนเองเคยไปเยี่ยมเขาที่ระยองมีทุ่งควายกินอะวอร์ด เป็นชื่อหมู่บ้านหนึ่งที่มีภาคประชาสังคมที่เป็นคนที่นี่และทำงานมายี่สิบกว่าปีให้ชุมชนมีความเข้มแข็งให้จัดการตนเองได้ในการสร้างความเข้มแข็ง รู้เท่าทันสื่อก็เป็นหนึ่งในนั้น ก็มีการ Check Rating และเชิญช่องหรือรายการที่ได้รับรางวัลไปรับรางวัลด้วยในแต่ละปี อันนี้เป็นโมเดลที่ได้เลย ในส่วน Guideline ตัวนี้จะมีสื่อพันธมิตรอยากลองทำดูหรือไม่ และลองดูว่าจะกระทบกับ Rating หรือเปล่าถ้าเราทำตามนี้ เพื่อที่จะพัฒนาไปด้วยกัน ให้เป็น Guideline ที่เป็นไปได้จริงแล้วก็อยู่ตรงกลางระหว่างสิทธิเสรีภาพสื่อ การทำมาหากิน การทำเพื่อออกสื่อสาธารณะ ก็หาสื่อพันธมิตรมาทำนาร่องไปด้วยกัน หาชุมชน หาสถาบันการศึกษาที่จะทำเรื่องเหล่านี้นาร่องไปด้วยกัน และทำงานกับกลไกในการคุ้มครองสื่อก็มี NGO ที่ทำเรื่องเหล่านี้้อยู่ และให้เป็น Model ไปด้วยกันแบบนี้ ทดลองไป ๒-๓ ปีเป็น Action Research ก็ได้ มันจะได้ขยับไปจากการที่เรายังติดอยู่ตรงนี้ก็ขอเสนอสำนักงาน กสทช. เสนอทุกท่าน
